

v., beloben, collaudare; češki: pochvaliti, v., billigen, gut heissen, sich gefallen lassen.« — Vidite torej, da mi ta beseda ne rabi brezí razloga.

15. Kadar Istrijanca, proživevšega toliko stoletij pod beneško vlado, prašaš, kako da se zove, pove ti ne samo svoje ime in priimek, temuč pri-stavi ob enem ime svojega otca in sicer še živega ali pokojnega, n. pr. a) Giovanni di Giovanni Smoljan, ali b) Giovanni del fu (ali quondam) Gi-ovanni Smoljan. Prvi njegov odgovor dal bi se lepo sloveniti tako: Ivan Ivanov Smoljan, drugi po ruskem običaji pa tako: Ivan Ivanović Smoljan. Ta lepi rusizem, prešedši celó v nemške knjige, dal bi se pri nas kaj lahko uvesti, kajti, ako se je isterski Slovan priučil tujemu, italjanskemu *di, del fu* (ali quondam), priučí se tem leže slovanskej govoricí. Smrten greh to menda venderle ni!

16. Naročil sem bil pri krojači v Trstu novo suknjo. Prišedši k njemu nekoliko dan pozneje, prašal sem ga, da li je gotova. »E, tako nisva vglavila« odgovoril je krojač, »vglavila sva, da si jo pridete poprej pomerit.« Škoda bi bila, da se ta lepa beseda izgubode, in da se otme pozabljivosti, napisal sem jo enkrat na prikladnem mestu in prepričan sem, da nisem s tem pri nikomer graje zaslužil.

(Konec prih.)

L I S T E K.

Poezije. Zložil *Jožef Pagliaruzzi-Krilan*. I. zvezek. Založil *Anton Klodič-Sabladoski*. V Gorici 1887. Cena nevezanemu zvezku 1 gld., vezanemu 1 gld. 50 kr. — Še se ga živo spominjam bledega, tihega, ljubeznivega mladeniča, ki je leta 1873. sedel v goriške gimnazije tretjem razredu na konci prve desne klopi. Niti dihati se ni upal, niti treniti z očesom, katero je imel neprestano uprto v učitelja, kakor bi se bal, da bi mu ne ušla kaka beseda njegova. Neumorno priden in lepega vedenja bil je vsem sošolcem vzgled in vzor. Mnogo sem imel učencev v petnajstih letih svojega učiteljevanja, a nobenega, ki bi bil vzglednejši nego ta! In kako mu je žarélo njegovo lepo oko, kadar sem bral v šoli kako lepo národno balado, ali srbske národne pesmi. Dà, tudi te! Slovenščina takrat ni imela nobenega učnega načrta; za ta učni predmet se ni brigala nobena šolska oblast. Učitelj si počel v šoli, kar ti je bilo drago. In ko smo završili slovniški pouk ter prebrali šolsko knjigo, tedaj smo prebirali národne pesmi, srbske in slovenske. In nihče jih ni poslušal in prebiral vérneje nego Pagliaruzzi. Da je talent, znali smo vsi; a da je tudi pesnik, zvedeli smo pozneje. Nisem ga videl nič več od leta 1873., a veselil sem se, ko sem čul, kako lepo je vspeval pozneje na gimnaziji in na vseučilišči; prav od vsega srca pa sem bil vesel njegovih prvih pesmij v Stritarjevem »Zvonu« l. 1878. in nekoliko let pozneje njegovih prelepíh romanec in balad v »Ljubljanskem Zvonu«. Nov pesnik se nam je rodil ob Soči zeleni, v resnici Dei gratia pesnik! A komaj je blagi mladenič storil prvi korak v življenje, komaj je Slovincem poklonil dične prvence divne svoje Vile, vzame nam 1. marcija 1885. nemila smrt njega, od katerega se nam je bilo še toliko nadejati! In danes z mešanimi čutili jemljemo v roke njegove »Poezije«,

katere je z redko ljubeznijo in pijeteto uredil pokojnega pesnika sorodnik, preblagorodni gospod deželni šolski nadzornik *Anton vitez Klodič-Sabladoski*. Veseli smo knjige, o kateri smo preverjeni, da zaradi čistega zlatega pesniškega zrnja, katero hrani v sebi, postane národu našemu prava svetinja; a žali nas misel, da je moral v cvetoči dóbi svojih let umreti pesnik, predno mu je bilo dano doseči vrhunec svojega delovanja in svoje umetnosti.

Prvi zvezek zbranih spisov Pagliaruzzijevih obseza samó prvo polovico njegovih liričnih in pripovednih pesmij; drugi zvezek nam prinese njegove spise v prozi in tretji nam podá drugo polovico njegovih poezij. Dasiravno na podlagi tega prvega zvezka ni še možno pregledati in oceniti vsega književnega delovanja Pagliaruzzijevega, in nam bode celotno sliko njegovo podati šele takrat, ko bodemo vso literarno ostalino njegovo imeli v rokah, vendar nam že tudi ta, prvi, zvezek njegovih »Poezij« podaje najznačajnejše črte njegovega pesniškega bitja.

Neki posebno dobrodejen elegičen ton prevéva prve, najmlajše pesmi njegove. Pesnik ni še ukusil sadú spoznanja, vendar vé, koliko trpi človek, rodni mu brat in ne veseli, ne mika ga svet.

Kako bi mogel mirno zreti
Jaz brata svojega gorjé?
Kako veselo mogel péti,
Ko njemu bol mori srcé?

Duša njegova hrepeni po domači vasi, po lepem zelenem polji, po prijaznih gorah in glasnih vodah. »Da tukaj bi živel in spal nekda«, to so mu »edine želje«. Pesnik je pravi gorski sin, in te čute svoje lepo izraža v pesmih »Srcu«, »Slovó« in »Na planine«!

Le imejte krasne svoje,
Vi ravnine in vrté,
Dajte mi planine moje,
Dajte moje mi goré!

Ne sili, ne sili mi v svet, srcé,
Ki z bleskom mamljivim te vábi,
Zadúši v sebi te silne želje
In svét, srcé, mi pozabi!

Ta tihi, samotni górski kot,
Srcé, bivališče ti bódi,
Ne sili, ne sili, srcé, od tod,
V neznáni svet mi ne hodi!

V to domotožnost, v to željo po tihem srečnem »gorskem kotu« se vriva globoka žalost zaradi smrti predrage matere.

Kakó vesel bi bil, ko ví,
Kakó bi živel z vami,
Ko srce žalost mi polní,
Po moji dragi mami?

Toda žalosti njegove ne umejo ljudje, zatorej se jih ogiba:

Kakó priljubljena si ti,
Prijazna, tiha mi samota!
Iz hrupa glásnega ljudi
Bežim sém k tebi jaz, sirota.

A živo mu bije srcé za teptano slovanstvo, zlasti za nesrečno rájo, in s krepkimi besedami slavi pogum slovenskih vojakov v daljni Bosni ter zavrača nasprotnike naše, delujoče na to,

Da rájo zopet pest Turčina
Brezsrčnega davila bi!
Da vse zastónj trplénje bilo,
Zastónj ves trud in boj in kri,
Da toliko zastónj v gomílo
Junáških kéglo je ljudi?! —

Molčite vi, ljudjé, molčite,
Kaj vpitje vam pomaga tó?
Če še takó se nam grozite,
Nikdár več rob Slován ne bo!!

Pesnik je človek s čutečim srcem; zatorej se tudi njemu bliža plemenita, zorna ljubezen. In kako nežno nam to pripoveduje »V cerkvi« :

V nedéljo sem v cerkev šel
In stópil sem v kot témán;
Po cerkvi slovésno donél,
Z višáve je zbor glasán.

I petje s čaróbnó močjó
Pretréslo mi je srcé,
Pripógnil sem na tla nogó
In sklénil pobožno roké.

Na blédo lice okó
Točtlo je vroče solzé,
Molítev goréče v nebó
Pošljálo je srcé.

A nisem jaz záse prošjé
Goréče pošljá v nebó,
Da míne mi v prséh gorjé,
Zvedrít se okó temná;

Jaz prošil iz vsega srcá
Bogá sem, da mojih nadlóg,
Da mójega hranil gorjá
Bí t e b e dobrótni Bog.

Ako pa te lirične pesmi, vsaj nekatere, spominjajo nekoliko na Stritarjev in Gregorčičev vpliv, kaže se nam pesnik samostalnega umetnika v prelepih romancah in baladah svojih. Že pri dijaku Pagliaruzziji sem opazoval, kako rad je poslušal in kako pridno prebiral narodne pripovedne pesmi, bodisi slovenske, bodisi si srbske. In od obojih se je dosti naučil. Po narodnih pesmih slovenskih je posnel vsó tisto krasno frazeologijo in tisti dobrodejni folorit, s katerimi se odlikujejo njegove balade; Vukova zbirka pak ga je naučila, kako mora pesnik pripovedovati. In v resnici izreden dar pripovedovanja je lasten Krilanu, lastna mu je neka posebna prozorna in vendar krepka plastika. Njegove balade in romance so umetni, s pravo narodno poezijo navdahnjeni proizvodi in baš to jim daje v našem slovstvu stalno vrednost. »Mi ne poznamo« (pisal je g. dr. Štrekelj že leta 1885. v našem listu) »v vsi novejši naši poeziji pesmi, ki bi bila vseh v ozirih tako napojena z narodnim duhom, kakor je Pagliaruzzijeva romanca »Zakaj ni mogla šivati«. Da bi se mladim našim pesnikom smelo kaj svetovati, opomnili bi jih radi na to, naj posnemajo v tem oziru pokojnega Krilana ter opusté prazno lirično sofistiko, ali kako naj zovemo tako popevanje, ki je vseh misli in čutov tešče«. In kakor omenjeni romanci, tako gre med Krilanovimi baladami prvenstvo pesmi »Na bojišči«. »Brez vsega fanta tičnega prizorovanja je sezidana na podlagi čistega realizma; jezik ji je čist, tekoč, mnogovrsten in čvrst, izraževanje neprisiljeno.«

A romancam in baladam, ki so bile doslej natisnene v »Ljubljanskem Zvonu« l. 1881—1883., in katere je ocenil v našem listu že g. dr. Štrekelj, dodal je gospod izdavitelj še deseterico krajsih in daljših pripovednih pesmij Krilanovih, ki nas živo spominjajo velike izgube, katera je zadela narod naš s Pagliaruzzijevo smrtjo. Mladi naš pesniški zarod je ves vtopljen v subjektivno liriko ter opeva večkrat ponarejene in domišljevane, nego resnične čute. A kako ljubezniv, zdrav in resničen pesnik je Krilan! Pesem mu izvira globoko iz srcá, zato pa seza globoko v srcé! Resnično, lepa knjiga so njegove »Poezije«, kakor je bila lepa duša, ki jih je porodila!

Konečno zvršujemo samó svojo dolžnost, ako omenjamo, da je g. izdavitelj »Poezijam« dal tudi tako vnanjo obliko, s kakeršno Slovenci nismo baš razvajeni. Popir, črke, tiskovna okrasba — vse je lepo in ukusno. Nadejamo se, da se tudi narod naš obema, dragemu Krilanu, kakor izdavitelju njegovih »Poezij«, izkaže hvaležnega!

»Triglav.« Slovenske pesni. Za samospev s spremljanjem klavirja uredil Ant. Foerster. I. Zvezek. V Pragi, nakladatelj Fr. Urbánek, český knihkupec. Velika 8. Cena (?). Tako je naslov dvanajsterim najmičnejšim, deloma narodnim, deloma že v Slovencih zdavnaj priljubljenim napevom, kakor so: 1. »Saj sem pravil mnogokrat.« — 2. »Rožmarin.« — 3. »Zdravijca.« — 4. »Moj spominek.« — 5. »Planinar.« (Besede in napev zložil B. Potočnik.) —